

УДК 346.1; 346.5

**ЗНАННЯ ПРО ЦИФРОВУ ЕКОНОМІКУ – У СУЧАСНУ ОСВІТУ:
СПОСІБ МАЄ ЗНАЧЕННЯ**

Шаповалова О.В.

**KNOWLEDGE ABOUT DIGITAL ECONOMY - IN MODERN EDUCATION:
METHOD IS VALUE**

Shapovalova O.V.

У статті обґрунтовано актуальність Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. Дослідження з цифровізації економіки України у науці представлені монографією В.І. Ляшенка та О.С. Вишневського, циклом статей О.М. Вінник, А. Стрижко, К. Єфремової, С. Глібка, М.М. Кузьміної, Ю. Асадчева та іншими.

Проведено критичний аналіз щодо обрання в освітньому процесі моделі скорочення фахових дисциплін та користь математиці і дисциплін природничого циклу. Запропоновано оптимізувати спосіб запровадження знань про цифрову економіку при навчанні студентів за спеціальністю «Право» за критерієм пріоритету розвитку юридичного мислення. Наводиться ілюстрація того, як може відбуватися процес оптимізації при викладанні дисциплін «Податкове право», «Господарське право», «Інформаційне право» та інших.

***Ключові слова:** цифрова економіка, освіта, податкове право, господарське право, інформаційне право, правові поняття цифрової економіки, юридичне мислення, постановка проблеми способу запровадження знань.*

Вступ. Кабінетом Міністрів України на початку 2018 року була схвалена «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки». Вона передбачає здійснення заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, усвідомлення наявних викликів та оволодіння інструментами розвитку цифрових інфраструктур, визначає критичні сфери та проекти цифровізації, а також – стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій [1].

Запровадження зазначеної Концепції передбачає набуття суб'єктами навчального процесу цифрових компетенцій. Четверта промислова революція (має назву «Індустрія

4.0») зумовила наскрізну цифровізацію всіх фізичних активів економіки та їх інтеграцією у єдину систему. Але дана революція надає не лише широкі можливості, опис та характеристика яких стала трендом для представників середовища «цифрової сфери». На сучасних технологічних трендах розуміються також і юристи. Адже промислова революція несе також різноманітні ризики та загрози, в тому числі – гуманітарного характеру.

С.В. Глібка, аналізуючи План реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, вважає важливим завдання щодо модернізації освіти для підтримки розвитку цифрової індустрії збільшення кількості закладів освіти, в яких запроваджується

STEM-навчання, утворення науково-дослідних STEM-центрів/лабораторій із залученням міжнародних організацій [2, с. 64].

Не оспоруючи в цілому позитивне ставлення до STEM-навчання у школах та технічних закладах вищої освіти, вважаємо його недоцільним для запровадження відносно фаху навчання за спеціальністю «Право». Тому має важливе значення, у який спосіб будуть запроваджуватися знання про цифрову економіку у сучасну освіту – опосередковано (безвідносно фаху навчання за спеціальністю) або безпосередньо – у складі фахових дисциплін. Пропоную другий спосіб як найбільш ефективний і зрозумілий для студентів гуманітарного складу мислення. Отже, своєчасна ідентифікація, попередження та локалізація зменшення обсягу програмного матеріалу за фаховими дисциплінами на користь математики та інших природничих дисциплін – стало нагальним завданням вищих навчальних закладів, в яких здійснюється підготовка майбутніх юристів.

Мега статті – виконати сигналізаційну функцію щодо наявності невирішеної організаційної проблеми невиправданого перерозподілу навчального часу при підготовці фахівців та магістрів за спеціальністю «Право» на користь дисциплін природничого профілю.

Це дуже важливо, якщо врахувати, що нам пощастило навчати студентів-правознавців як використовувати знання про цифрову економіку, а їм – освоювати юриспруденцію та навчатися у період глобальних тектонічних зрушень у складі нових соціально-економічних відносин. Але на тлі глобальних цифрових трендів не можна відмовлятися від пріоритету надання саме фахових знань майбутнім юристам. Це вкрай загрозлива тенденція, і вже з'явилися підстави вважати її фактором зменшення повноцінності та якості надання фахових

знань. Маємо, як мінімум сигналізувати про це.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд досліджень з цифровізації економіки України показав, що вони представлені монографією В.І. Ляшенка та О.С. Вишневського [3], дисертацією А.В. Стріжкової [4], циклом статей: О.М. Вінник [5], С.В. Глібка [2], К.В. Ефремової [6], М.М. Кузьміної [7], Ю. Асадчевого [8], Л. Черняк [9] та іншими.

Важливими для системного правового аналізу доведення практичної цінності надбання знань та навичок з цифровізації економіки є постановка правових проблем, обґрунтування шляхів їх розв'язання, низка висновків та пропозицій вищезазначених авторів.

У контексті вивчення сучасних економічних проблем цифрової трансформації економіки здійснено дослідження також С.М. Веретюком та В.В. Пілінським у статті «Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні» [10], В.В. Апальковою у статті «Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи для України» [11] та іншими.

Виклад основного матеріалу. Цифрова економіка, отримуючи популярність у всьому цивілізованому світі, водночас обумовлює потребу відповідного осмислення: як саме запроваджувати для студентів знання про цифрову економіку, безпосередньо викладаючи фахові дисципліни за спеціальністю «Право». Але спочатку застереження. Було б неправдивим твердження, що для юриспруденції запровадження та розвиток цифровізації економіки – це безпроблемний процес. Навпаки, при освоєнні знань з віртуалізації економіки, маємо казати, що «найчастіше цифрові технології кардинально трансформують вже відомі правовідносини, змінюючи парадигму їх формування в

суспільному житті і, відповідно, правове регулювання. Так, безпрецедентні можливості, що надаються сучасними цифровими технологіями, якісним чином змінюють принципи використання інформації, критерії визначення її цінності, і моделі потенційних загроз порушення конфіденційності. Тому розвиток цифрової економіки в країні вимагає перегляду законодавства на предмет здатності впливати на нові види відносин, доопрацювання з урахуванням виявлених прогалин їх юридичного складу (нових об'єктів і суб'єктів інформаційних правовідносин, специфічних прав, обов'язків і відповідальності)» [6, с. 74].

Але це – найважливіший аргумент щодо не виправданого перерозподілу навчального часу при підготовці фахівців та магістрів за спеціальністю «Право» на користь дисциплін природничого профілю з метою запровадження в освітній процес знань про цифрову економіку. Їх ефективно освоєння можна лише завдяки фаховим дисциплінам, (коли концентрується та розвивається юридичне мислення), а не у відриві від них. Далі наводиться ілюстрація того, як може відбуватися зазначений процес.

Ще на першому курсі, коли лише розпочинається «знайомство» студентів із різноманітним проявом спеціальності правознавця, необхідно зробити акцент на вміннях та навичках, які надають сучасні комунікаційні технології. На заняттях з «Деонтології», після викладення традиційних підходів до її розуміння, доцільно зробити акцент на комунікаційній значимості цифрових платформ.

Згідно базових моделей комунікацій в Україні вже запроваджуються цифрові платформи, які створені для обслуговування зв'язків між її користувачами і сприяють обміну інформацією, цінностями, продуктами, послугами тощо. Найбільш відомими

вважають наступні моделі: «Бізнес для бізнесу» (електронні комерційні закупівлі); «Бізнес для споживачів» (Інтернет-магазини Rozetka та інші); «Бізнес для уряду» (електронні державні закупівлі); «Споживачі для бізнесу» (цифрові біржі праці); «Споживачі для споживачів» (Всеукраїнська мережа обміну товарами «Плюшкин»); «Споживачі для уряду» (цифрові платформи для подачі петицій, визначення пріоритетних громадських проектів); «Уряд для бізнесу» (можливість подання звітності в електронному вигляді); «Уряд для споживачів» (державні цифрові послуги для громадян); «Уряд для уряду» (електронний уряд). Всі ці моделі визнані універсальними у світі і вони мають приклади реалізації в Україні. Тому слід надати рекомендації відповідного правового опосередкування поведінки при користуванні кожною платформою.

Курс «Цивільного права» зазнав впливу цифровізації внаслідок можливості відображення інформації в електронному вигляді – ст. 200; вчинення правочину в електронній формі (ст. 205), яка визнається модифікацією письмової форми – ст. 207; здійснення розрахунків в електронній формі за допомогою розрахункових документів у електронному вигляді – ст. 1087); відображення твору у загальнодоступних електронних системах інформації – ст. 442 [12, ст.200, ст.205, ст.207, ст.1087].

При викладанні курсу «Податкового права» слід зосередити увагу студентів на те, що у новій цифровій реальності відбувається опосередкування податків та зборів. Ефективність, законність і правомірність дій контролюючих органів, які створені для адміністрування податків та проведення відповідного податкового контролю зазвичай характеризує стан реалізації їх функцій. З 2011 року вони виступають у статусі суб'єкта запровадження інноваційних технологій у податковий контроль внаслідок

того, що отримали нову функцію для реалізації податкової політики. Використання електронних ресурсів у сфері оподаткування відбувається шляхом створення Єдиного реєстру податкових накладних та Єдиного реєстру акцизних накладних. Це вказує на актуальність створення належних правових умов для ідентифікації Утримувача реєстру – державну фіскальну службу (далі – ДФС) суб'єктом впливу на формування у суб'єктів господарювання мотивації щодо позитивного сприйняття без паперової форми звітування. При аналізі досвіду розвинутих країн слід зазначити, що завдання – побудувати систему ефективного оподаткування, що використовує спрощені реєстраційні режими на платформі цифрової економіки, вже були вирішені в інших країнах.

Доцільним буде висвітлення результатів аналізу процедурних недоліків електронного адміністрування податку на додану вартість (далі – ПДВ) упродовж всього періоду існування в Україні вимоги щодо його проведення.

Міністерством фінансів України було видано декілька наказів: за № 1307 від 31 грудня 2015 року; за № 276 від 23.02.2017 року та за № 763 від 17.09.2018 року. Зокрема, наказом Міністерства фінансів за № 763 від 17.09.2018 року, якими внесено кардинальних змін до форми податкової накладної та Порядку її заповнення [13].

Внаслідок цього відбулося суттєве переорієнтування на спрощення порядку отримання права на формування податкового кредиту зі сплачених сум податку на ПДВ. Водночас зафіксована вкрай потрібна деталізація процедури виправлення помилок у реквізитах податкової накладної, зареєстрованої в Єдиному реєстрі податкових накладних, яка не заважає ідентифікувати здійснену операцію. Отже цифровізацію економіки слід сприймати фактором зменшення можливостей для

зловживань та для корупції у сфері оподаткування суб'єктів господарювання. Потребують коментаря для студентської аудиторії наступні джерела, які містять аргументи доцільності віртуалізації податкових зобов'язань суб'єктів господарювання. Звіт ОЕСР «Механізми ефективного стягування ПДВ, коли постачальник не розміщений у юрисдикції обкладання ПДВ» (жовтень 2017 року). Правила оподаткування транскордонних поставок послуг В2С, яке використовується Євросоюзом на підставі спрощеної системи реєстрації для постачальників-нерезидентів за схемою Євросоюзу «Одне вікно» (OneStopShopscheme).

Потребують обговорення пропозиції науковців про створення на наддержавному рівні правил оподаткування, які дозволять розщеплювати отримуваний транснаціональною корпорацією платіж у момент його отримання на основну частину (власне, дохід компанії) та податок, який відраховується джерелу походження доходу.

В.І. Ляшенко та О.С. Вишневський змодельовали основні принципи забезпечення мінімально необхідної податкової (не фізичної) присутності нерезидента в Україні з метою оподаткування. Це: спрощена реєстрація платниками ПДВ для постачальників-нерезидентів, яка може здійснюватися віддалено в електронній формі; спрощене декларування податкового зобов'язання з ПДВ в електронній формі, віддалено; звільнення від реєстрації податкових накладних; можливість сплати ПДВ у валюті на рахунки Казначейської служби через кордон; дозвіл використання нарахованого ПДВ для заліку з податком (податковим кредитом), сплаченим у вартості послуг та товарів, придбаних у резидентів (з метою оподаткування місцем надання послуг таким іноземним компаніям має вважатися територія України); спрощений облік зобов'язань із ПДВ в

електронній формі з можливістю віддаленої перевірки такого обліку [3, с. 57-58].

На практичних заняттях буде доцільним опрацювати процедури надання послуг електронного цифрового підпису (ст. 14), а також – змоделювати організацію впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання як одну з функцій контролюючих органів (ст. 19-1). Буде доречною ділова гра із здійснення контролю за дотриманням суб'єктами господарювання установлених законодавством обов'язкових вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів – ст. 20 та ін.) [14, ст.14, ст.19-1, ст.20].

При викладанні курсу «Господарського права» слід робити акцент на тому, що цифрова економіка диктує нові правила для ведення бізнесу і вводить оцінку нових показників його соціальної ефективності.

Німецька академія наук і інженерії Acatech розробила показник, названий індексом зрілості (MaturityIndex), який свідчить про ступінь цифровізації компанії. Індекс зрілості характеризує готовність підприємств до переходу на рівень індустріального розвитку, як такий, що відповідний уявленням про Четверту промислову революцію» [6, с. 71]. Внаслідок використання потенційними підприємцями наданих їм нових можливостей з'являються «цифрові підприємства» та пропозиції з їх створення. Потребують обговорення пропозиції науковців про внесення змін до ч. 2 ст. 55 ГК України, для розширення переліку суб'єктів господарювання віртуальними організаціями [4, с. 7].

Опрацювання досвіду Ізраїлю у створенні інноваційних підприємств показало вражаючі результати адекватної відповіді цієї нації на виклики сучасних трендів щодо цифровізації економіки та суспільства.

«Кожен там залучений в стартап. Це і стало імплементацією їх національної ідеї. Спочатку інвестували в технологічний сектор тільки для того, щоб себе захистити. Ізраїль дуже славиться важкими хардкорними і хардверними розробками через те, що вони були пов'язані з подвійним призначенням. З військовим використанням, в тому числі. Але вони почали будувати інші компанії, використовуючи технологічний бекграунд. І якщо проводити паралелі між Ізраїлем та Україною, то у нас є те ж саме, тільки ми за ці роки не навчилися використовувати вчених, інженерів в тій мірі, в якій вдалося це їм» [3, с. 26].

В Україні інноваційним підприємствам пропонуються пільги, заходи підтримки у фінансуванні серійного випуску інноваційного продукту, але від нормативного навантаження вони все ж таки не захищені державою.

У рамках процесу цифровізації економіки має відбуватися зниження нормативного навантаження на підприємців та інших суб'єктів господарювання. Органи виконавчої влади мають обов'язок щодо створення та забезпечення функціонування в мережі Інтернет веб-сторінок, які містять інформацію, необхідну суб'єктам господарювання для провадження ними господарської діяльності. Завдяки відкритим реєстрам забезпечується прозорість актів нормативного впливу, окремих договорів та в цілому завдяки цифровізації економіки підвищується здатність попереджати зловживання і корупцію у сфері господарювання. Для цього на законодавчому рівні визначено поняття персонального кабінету підприємця, порталу електронних сервісів, коду доступу до результатів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації [15]. На часі система електронної сертифікації продукції.

Для аудиторії слід деталізувати можливість подання заяви про одержання

документа дозвільного характеру в електронній формі за допомогою засобів телекомунікацій. За аналогією відбувається процедура переоформлення, одержання дубліката, анулювання документа дозвільного характеру. Повідомлення дозвільного органу про відмову у видачі такого документа також відбувається в електронній формі [16, ст. 4-1].

При викладанні курсу «Інформаційне право» слід системно розкривати потенціал цифровізації економіки на основі аналізу програмних документів: Стратегій, Державних програм, Концепцій, Цільових державних програм та інших. Виходячи з того, що цифрова економіка є складовою частиною інформаційного суспільства, актуальним стає звітування щодо оцінки Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки та Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Значного навантаження та часу потребує аналіз «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки» та Плану реалізації Концепції із наступним коментарем вже виконаних заходів та здійснених досягнень.

Найбільш суттєві проблеми уніфікації термінології, характерної для цифровізації економіки, та шлях їх подолання було визначено О.М. Вінник із пропозицією розробки акту малої кодифікації – Закону «Про цифрову економіку». В ньому «доцільно закріпити: (а) визначення понять (цифрова/електронна економіка, електронний бізнес, електронна комерція, електронний договір, електронні послуги, електронний Уряд, електронні уповноважені органи, електронний обмін інформацією, Інтернет-магазин, споживачі електронних послуг, електронні комунікації тощо), (б) основні засади використання електронних ресурсів у сфері цифрової економіки; (в) суб'єктний склад відносин цієї сфери (представники е-

бізнесу та їх саморегулювні організації, споживачі, уповноважені органи), (г) їхні права та обов'язки у сфері цифрової економіки, механізми захисту прав та законних інтересів, відповідальність за порушення в цій сфері та наслідки зловживання правами, особливості розгляду конфліктів/спорів» [5, с. 164]. На цій основі студентам можна запропонувати опрацювати свої пропозиції щодо вдосконалення інформаційного законодавства з точки зору використання потенціалу цифровізації у протидії корупції.

Для оптимізації процесу розкриття потенціалу цифровізації економіки важливо зорієнтувати студентів на наявність правових проблем. «Необхідно впорядкувати мозаїчне інформаційне правове регулювання, опрацювати базові моделі правовідносин за об'єктним принципом, визначити суб'єктний склад типових правовідносин, принципи їх формування та регулятивні підходи. Зокрема, вимагають розвитку окремі правові інститути в сфері цифрової економіки, а саме: правового регулювання великих даних (BigData), хмарних обчислень, криптовалют і технології блокчейн, правовідносин при організації «Інтернету речей» і правового регулювання правовідносин при впровадженні технологій штучного інтелекту та машинного навчання» [6, с. 72].

Звичайно лише зазначеними у статті курсами дисциплін не вичерпуються можливості розкриття потенціалу цифровізації економіки при підготовці фахівців для галузі правознавства. Для них вже видано навчальний посібник з ІТ-права [17]. Тому не існує загрози адаптації освітнього процесу юристів до змін, які потребують нового знання про цифрову економіку. Водночас навчання цьому новому знанню доцільно шляхом розширення обсягу фахових дисциплін, а не шляхом його скорочення на користь таких нефахових

дисциплін як математика та інших природничого профілю.

Висновки. Дійсно, із появою штучного інтелекту відбувається об'єднання гуманітарних наук і природничо-наукового знання. Комусь це може подобатися, а комусь – ні, але такого прогресивного явища як цифровізація економіки не можна не прийняти. Динаміка перетворень настільки висока, що у нас немає іншого виходу, крім як підтримати можливість: користування цифровими платформами на професійному рівні; участі у освітніх інформаційно-комунікаційних технологіях в Україні та інших країнах; тлумачення правового регулювання відносин у мережі Інтернет; сприяння розвитку інноваційних відносин, пов'язаних із використанням комп'ютерних технологій, а відтак – оцінити практичну цінність надбання знань та навичок з цифровізації економіки і при цьому розвинути юридичне мислення, а не розпорошити його.

Система підготовки юристів у вищих навчальних закладах зорієнтована на глобальні та національні тренди інформаційної модернізації Освітня відсталість перешкоджає інформаційно-цифровій модернізації економіки України. Але освіта – це сфера діяльності, де викладачі фахово виробляють інформацію, спеціально призначену для кожного профілю навчання. Тому при підготовці бакалаврів та магістрів права у справі надання їм знань та можливості отримання навичок щодо цифровізації економіки необхідно зберегти юридичне мислення. Це потребується розширення обсягу фахових дисциплін, а не скорочення його на користь нефахових під приводом необхідності трансформування навчального процесу під знання про цифрову економіку.

Саме запропонований у статті підхід зменшує актуальні ризики відриву знань про цифрову економіку від фахових знань, що

загрожує підготовкою недостатньо кваліфікованих кадрів юристів внаслідок розпорошення елементів юридичного мислення. Розпорошення відбувається тоді, коли знання про цифрову економіку надаються у відриві від правових знань. У рафіновано чистому вигляді знання про цифрову економіку студенти-юристи можуть (за їх бажанням) набувати на безкоштовних онлайн-курсах від викладачів КНУ ім. Т. Шевченка, НГУУ «КПІ ім. І. Сікорського», НУ «Києво-Могилянської академії» та інших.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. // Офіційний вісник України від 23.02.2018 р., № 16, стор. 70.
2. Глібко С.В. Правове регулювання державної підтримки випуску та реалізації високотехнологічної продукції в Україні // Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах : збірник матеріалів круглого столу (м. Харків, 25 травня 2018 р.) / редкол.: М.П. Кучерявенко, О.О. Дмитрик, С.В. Глібко. Харків : Право, 2018. – С. 57-65 (280 с.).
3. Ляшенко В.І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку : монографія / В.І. Ляшенко, О.С. Вишневський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2018. – 252 с.
4. Стріжкова А.В. Стій-технології як об'єкт інноваційних правовідносин : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спец.: 12.00.04 – Господарське право; господарсько-процесуальне право / А.В. Стріжкова. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2017. – 20 с.
5. Вінник О.М. Регулювання відносин у сфері цифрової економіки : проблеми

термінології / О.М. Вінник // Підприємництво, господарство, право. 2017. – №11. – С. 163-166.

6. Ефремова К.В. Державна політика стимулювання розвитку Індустрії 4.0 // Економіко-правові проблеми розвитку та сприяння господарській діяльності в сучасних умовах : збірник матеріалів круглого столу (м. Харків, 25 травня 2018 р.) / редкол. : М.П. Кучерявенко, О.О. Дмитрик, С.В. Глібко. Харків : Право, 2018. – С. 72-75 (280 с.).

7. Кузьміна М.М. Правове регулювання захисту прав споживачів в Інтернет-торгівлі / М.М. Кузьміна // Право та інновації. – 2014. – № 3(7). – С. 36-42.

8. Асадчев Ю. Ринок електронної комерції в Україні : поточний стан та перспективи розвитку, проблеми правового регулювання - URL : <http://lexliga.com/ua/novosti/trinok-elektronnoikomerczi> (дата звернення 21.07.2018).

9. Черняк Л. Як створити цифрове підприємство. 6 етапів на шляху до Індустрії 4.0. TAdviser – портал вибору технологій і постачальників - URL : <http://www.tadviser.ru>.

10. Веретюк С.М. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні / С.М. Веретюк, В.В. Пілінський // Наукові записки Українського науково-дослідного інституту зв'язку. – 2016. – № 2(42). – С. 51-58.

11. Апалькова В.В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи для України / В.В. Апалькова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». – 2015. – Вип. 4. – С. 9-18.

12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40. – Ст. 356.

13. Наказ Міністерства фінансів України «Про внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 року за № 1307» від 17.09.2018 року за № 763 // Офіційний вісник України від 06.11.2018. – 2018 р., № 85, стор. 63, стаття 2810.

14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92.

15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-

IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.

16. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 48. – Ст. 483.

17. IT-право: теорія та практика : навчальний посібник / авт. кол-в; за ред. Є.О. Харитоновна, О.І. Харитонової. – Одеса: Фенікс, 2017. – 472 с.

References:

1. Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku tsyvrovoyi ekonomiky ta suspil'stva Ukrayiny na 2018-2020 roky ta zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo yiyi realizatsiyi: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 17 sichnya 2018 r. № 67-r. // Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny vid 23.02.2018 r., № 16, stor. 70.

2. Hlibko S.V. Pravove rehulyuvannya derzhavnoyi pidtrymky vypusku ta realizatsiyi vysokotekhnolohichnoyi produktsiyi v Ukrayini // Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku ta spryyannya hospodars'kiy diyal'nosti v suchasnykh umovakh : zbirnyk materialiv kruhloho stolu (m. Kharkiv, 25 travnya 2018 r.) / redkol.: M.P. Kucheryavenko, O.O. Dmytryk, S.V. Hlibko. Kharkiv : Pravo, 2018. – S. 57-65 (280 s.).

3. Lyashenko V.I. Tsyfrova modernizatsiya ekonomiky Ukrayiny yak mozhlyvist' proryvnoho rozvytku : monohrafiya / V.I. Lyashenko, O.S. Vyshnevs'kyu; NAN Ukrayiny, In-t ekonomiky prom-sti. – Kyyiv, 2018. – 252 s.

4. Strizhkova A.V. S-hiy-tekhnohohiyi yak ob"yekt innovatsiynykh pravovidnosyn : avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata yurydychnykh nauk za spets.: 12.00.04 – Hospodars'ke pravo; hospodars'ko-protseual'ne pravo / A.V. Strizhkova. – Natsional'nyy yurydychnyy universytet imeni Yaroslava Mudroho, Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny. – Kharkiv, 2017. – 20 s.

5. Vinnyk O.M. Rehulyuvannya vidnosyn u sferi tsyvrovoyi ekonomiky : problemy terminolohiyi / O.M. Vinnyk // Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo, pravo. 2017. – №11. – S. 163-166.

6. Efremova K.V. Derzhavna polityka stymulyuvannya rozvytku Industriyi 4.0 // Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku ta

spruyannya hospodars'kiy diyal'nosti v suchasnykh umovakh : zbirnyk materialiv kruhloho stolu (m. Kharkiv, 25 travnya 2018 r.) / redkol. : M.P. Kucheryavenko, O.O. Dmytryk, S.V. Hlibko. Kharkiv : Pravo, 2018. – S. 72-75 (280 s.).

7. Kuz'mina M.M. Pravove rehulyuvannya zakhystu prav spozhyvachiv v Internet-torhivli / M.M. Kuz'mina // Pravo ta innovatsiyi. – 2014. – № 3(7). – S. 36-42.

8. Asadchev Yu. Rynok elektronnoyi komertsiyi v Ukraini : potochnyy stan ta perspektyvy rozvytku, problemy pravovoho rehulyuvannya // URL : <http://lexliga.com/ua/novosti/rinok-elektronnoikomerczi> (data zvernennya 21.07.2018).

9. Chernyak L. Yak stvoryty tsyfrove pidpryyemstvo. 6 etapiv na shlyakhu do Industriyi 4.0. TAdviser – portal vyboru tekhnolohiy i postachal'nykiv // URL : <http://www.tadviser.ru>.

10. Veretyuk S.M. Vyznachennya priorytetnykh napryamkiv rozvytku tsyfrovoyi ekonomiky v Ukraini / S.M. Veretyuk, V.V. Pilins'kyi // Naukovi zapysky Ukrayins'koho naukovo-doslidnoho instytutu zv'yazku. – 2016. – № 2(42). – S. 51-58.

11. Apal'kova V.V. Kontseptsiya rozvytku tsyfrovoyi ekonomiky v Yevrosoyuzi ta perspektyvy dlya Ukrainy / V.V. Apal'kova // Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Seriya «Menedzhment innovatsiy». – 2015. – Vyp. 4. – S. 9-18.

12. Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – 2003. – №40. – St. 356.

13. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy «Pro vneshennya zmin do nakazu Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31 hrudnya 2015 roku za № 1307» vid 17.09.2018 roku za № 763 // Ofitsiyiny visnyk Ukrainy vid 06.11.2018. – 2018 r., № 85, stor. 63, statyya 2810.

14. Podatkovyy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 // Ofitsiyiny visnyk Ukrainy. – 2010. – № 92.

15. Pro derzhavnu reyestratsiyu yurydychnykh osib, fizychnykh osib – pidpryyemtsiv ta hromads'kykh formuvan' : Zakon Ukrainy vid 15.05.2003 № 755-IV // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – 2003. – № 31-32. – St. 263.

16. Pro dozvil'nu systemu u sferi hospodars'koyi diyal'nosti : Zakon Ukrainy vid

06.09.2005 № 2806-IV // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. – 2005. – № 48. – St. 483.

17. IT-pravo: teoriya ta praktyka : navchal'nyy posibnyk / avt. kol-v; za red. YE.O. Kharytonova, O.I. Kharytonovoyi. – Odesa: Fenyks, 2017. – 472 s.

Шаповалова О.В. Знания о цифровой экономике – в современное образование: способ имеет значение. – Статья.

В статье обоснована актуальность Концепции развития цифровой экономики и общества Украины на 2018-2020 годы. Исследования цифровизации экономики и общества Украины в науке представлены монографией В.И. Ляшенко и О.С. Вишневецкого, циклом статей О.М. Винник, А.В. Стрижко, К.В. Ефремовой, С.В. Глибка, М.Н. Кузьминой, Ю. Асадчева и другими.

Проведен критический анализ об избрании в образовательном процессе модели сокращения профессиональных дисциплин и пользу математике и дисциплин естественнонаучного цикла. Предложено оптимизировать способ введения знаний о цифровой экономике при обучении студентов по специальности «Право» по критерию приоритета развития юридического мышления. Приводится иллюстрация того, как может происходить процесс оптимизации при преподавании дисциплин «Налоговое право», «Гражданское право», «Информационное право» и других.

Ключевые слова: цифровая экономика, образование, налоговое право, хозяйственное право, информационное право, правовые понятия цифровой экономики, юридическое мышление, постановка проблемы способа внедрения знаний.

Shapovalova O.V. Knowledge about digital economy - in modern education: method is value. - Article.

The article substantiates the relevance of the Concept of the development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020. Studies of digitization of the economy and society of Ukraine in science are represented by the monograph of V.I. Lyashenko and O.S. Vishnevsky, a series of articles by OM Vinnik, A.V. Strizhko, K.V. Efremova, S.V. Glibko, M.N. Kuzmina, Y. Asadchev and others.

A critical analysis has been carried out on the selection in the educational process of a model for

the reduction of professional disciplines and the benefits of math and science disciplines. It was proposed to optimize the method of introducing knowledge about the digital economy when teaching students in the specialty «Law» by the criterion of the priority development of legal thinking. An illustration is given of how the process of optimization can take place in the teaching of the disciplines «Tax Law», «Civil Law», «Information Law» and others.

Key words: *digital economy, education, tax law, commercial law, information law, legislation of the concepts digital economy, juridical thinking,*

statement of a problem of a way of implementation of knowledge.

Авторська довідка:

Шановалова Ольга Вікторівна – д.ю.н., професор, завідувач кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Стаття надійшла до редакції: 11.12.2018 р.

Рецензент: д.ю.н. проф. В.С. Мілаш.